

TikTok söweşi

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 26 января, 2025

TikTok söweşi TIKTOK SÖWEŞI

Amerikanlar Hytaýyň TikTok ulgamynyň ularşygyny togtatmak isleýär.

Respublikan partiýanyň gözegçiligindäki Wekiller mejlisi kompaniya iki saýlaw ýoluny hödürleyän kanunnamany 65 garşı sese garşylyklaýyn 352 oñyn ses bilen makullady.

Esasy kompaniya («ByteDance») ýa-ha ulgamy satmaly bolar, ýada ýurt derejesinde doly gadagan ediler.

«Amerikanlary kese ýerli duşmanlaryň kontrollý programmalaryndan goramak hakdaky kanun» diýip atlandyrylan bu kanunnama indi tassyklanmak üçin Senatyň garamagyna ugradylar. Kanunyň tassyklanmagy öñki prezident Trampyň birnäçe ýyl öñ prezident kararnamasy bilen «TikTok»-y gadagan etmäge synanyşyp başlan söweşiniň soñky halkasydyr. Emma şol döwürde kompaniyanyň beren şikaýatnamalaryna sereden amerikan sudlary Trampyň bu programmany gadagan etmegine ýol bermändi.

Şeýle-de bolsa, bu söweş häzirem dowam edýär we ýokarda agzalan kanun hytaý hökümetiniň ABŞ-nyň içerkine işlerine

goşulmagynyň öňüni almagy maksat edinýär.

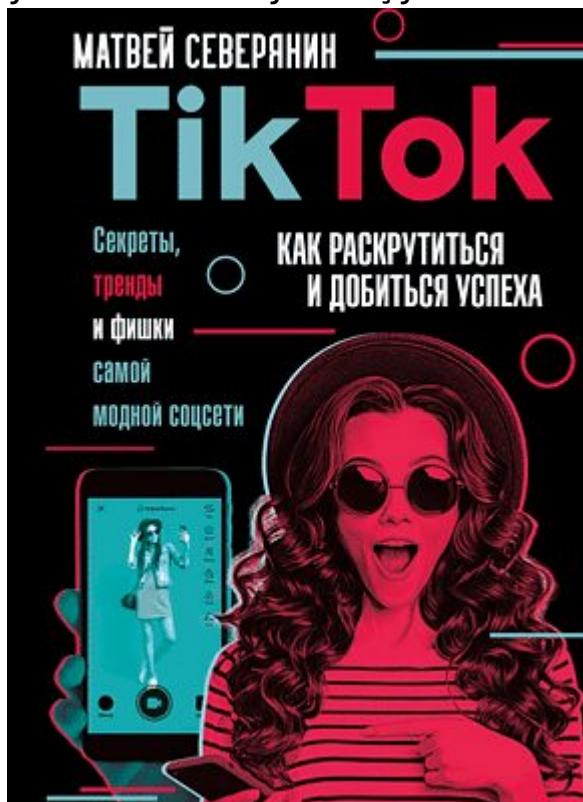
Kompaniya hytaý hökümetiniň programmanyň goruna el urýandygy hakdaky aýyplamalary yzygiderli ret edýändigine garamazdan, amerikanlar Hytaýyň Kommunistik partiýasynyň ştab-kwartirasy Pekinde bolan hytaý kompaniyasynyň üstünde gözegçiliginiň ýokdugyna ynanmaýarlar.

«TikTok»-yň hytaýly kompaniyasynyň amerikan ulanyjylarynyň maglumatlaryny edinmeginiň öňüni alýan «Tehas» kanunnamasy hakda telim gezek beýanat berendigini-de aýtmak gerek. Emma görnüşinden şeýle beýanatlar dowam edýänem bolsa, ABŞ hiç kimi özüne gulak asdyryp bilenok.

Hakykat ýüzünde programmanyň 1%-ne eýe we adminstrasiýanyň üç agzasynadan biri tarapyndan wekilçilik edilýän hytaý hökümeti «TikTok» goruny ulanýandygyny ýerliksiz boýun alman gelýär.

Köp sanly iş «TokTok»-yň agzalaryny paýlaşýan maglumatlaryna syýasy gadagançylyk edýändigi hakda anyk subutnama ýokdugyny görkezdi.

Emma görlüsü ýaly, ABŞ-nyň «TikTok» hakdaky pikiri bilen käbir ýurtlar hem ylalaşýar.

Eýyäm Hindistan, Nepal ýaly ýurtlar bu programmany gadagan etdi. Hindistan ulgamy özi bilen Pekiniň arasynda geosyýasy dartgynlylyklaryň bolup geçendigi sebäpli gadagan etdi.

Owganystan, Belgiýa, Awstraliýa, Kanada, Daniýa, Ýewropa bieleşiginiň ýurtlary, Taýwan, Täze Zelandiýa ýaly beýleki

ýurtlaram programmanyň döwlete degişli enjamlarda ulanylmagyny gadagan etdiler.

Bu meseläniň täzeden üns merkezinde goýulmagynyň sebäbi, programmanyň amerikan halky üçin diňe güýmenje platformasy bolmakdan çykyp, geçen aylaryň dowamynda Gaza uruşy boýunça habar çeşmesine öwrülmegi.

ABŞ-daky jöhitler programmany algoritmlerinde ysraýyl tarapdarlygyny edýänlerden has köp palestin tarapdarlygyny edýän seslere üns bermekde aýypladylar.

Programma şol bir wagtyň özünde geçen hepde Kongresiň agzalary bilen aragatnaşyga geçmegini we olara kanunnama garşy ses bermekleri üçin basyş etmeklerini teklip edýän klipler hödürläp, köpcülikleýin manipuláasion taktikallary ullanmakda- da günäkärlendi.

Bu meselä amerikanlaryň ýarysyndan gowragy üns berýär, şeýle- de programmanyň ABŞ-da 170 million ulanyjysy bar.

«TikTok»-yň 2023-nji ýıldaky jemi 120 milliard dollarlyk global girdejisiniň içinde ABŞ-da gazanan puly geçen ýylka garanda kyrk esse köpelip, 16 milliard dollara ýetdi.

Bu görkezijiler juda köp we edil häzirki wagtda mejbury satış ýa-da gadagan edilme bilen yüzbe-yüz bolam kompaniýa degişli. Hytaý hökümeti programmanyň mejbury satylmagyna gazaply garşy çykýandygyny aýtdy.

Birnäçe gün öñ Hytaýyň Daşary işler ministrliginiň press- sekretary ABŞ-nyň programma garşy «garakçy mantygy» bklen hereket edýändigini öñe sürdi.

Programmanyň potensial müşderisiniň kimdigi entek belli däl. Geçmişde prezident Tramp şuňa meňzeş proseduralary amala aşyrmaga synanyşanda, «Microsoft» satyn alma ylalaşygy boýunça «TikTok» bilen gepleşikleri geçiripdi, emma bu gepleşikler netije bermändi.

Yzyndan «Oracle and Walmart» ABŞ-daky operasiýalaryny satyn almak üçin kompaniýa bilen ylalaşyga gelipdi, emma bu ylalaşygam Baýden hökümetiniň ylalaşygy gözden geçirmek pikirine gelmeginiň yzyndan ýatyp galypdy.

TikTok

Sosyal Medyada
Bir Paradigma Dönüşümü

Oğuz Göksu
Oğuz Kuş
Derya Güll Ünlü

Wekiller mejlisiniň kanunnamany tassyklamagy hytaýly kompaniyany kyn ýagdaýda goýdy, çünkü ol amerikan hökumetine garşı hukuk ýoly bilen göreşmäge mejbür bolar.

Bu göreş arkaly bäsdeşi Trampyň ýeňisi bilen Baýdeniň wezipe möhletiniň gutarmagy umydy bilen dawada belli karara gelinmegini gijikdirmäge synanyşar. Kompaniya Tramp döwründe edenini gaýtalayár, şol wagtam dawada belli karara gelinmegini Baýden üstün çykýança gijikdirmäge synanyşypdy.

Ýöne ýeke-täk ironiýa bulam däl, hytaýlylaryň amerikan hökumetiniň söz azatlygyny çäklendirýän, metbugat azatlygyny bozýan ýa-da parahatçylykly ýygňanyşyk geçirme hukugyny gadagan edýän kanunlary kabul etmeginiň öňünü alan ABŞ-nyň Konstitusiýasynyň Birinji üýtgeşmä eýerilmäge çagyrmagy-da geñdi.

Amerikanlar bolsa muňa tutaryk hökmünde Hytaýyň öz ýurdunda eden işlerini, ýagny daşary ýurt mediýa serişdeleri bilen sosial mediýa saýtlaryny gadagan etmegini görkezýärler.

Abdylла RADDADI,
Saud Arabystanly derñeýji žurnalist, ykdysatçы hünärmen.

Sişenbe, 19.03.2024 ý. Publisistika